

Poglavlje 37

Ἴσοκράτους Πρὸς Δημόνικον 24–25

O tekstu

Rasprava o praktičnoj etici u obliku otvorenoga pisma Demoniku pripisuje se Izokratu (436. – 338. pr. Kr.), no nije isključeno da joj je autor neki njegov učenik. Nudeći upute za svakodnevni život, autor razlikuje tri životna područja u kojima ta pravila treba primjenjivati: 1) čovjek u odnosu prema bogovima, 2) čovjek u odnosu prema drugim ljudima, ponajprije prema roditeljima i prijateljima, 3) čovjek u odnosu prema sebi samome i skladan razvoj njegova karaktera. Pravila se nižu bez strogoga reda, što je tipično za „gnomsku” književnost toga razdoblja, pa ne ostavljaju dojam cjeline. U tome smislu rasprava se može usporediti s pjesničkim opusom Megaranina Teognida (VI. st. pr. Kr.).

Pročitajte naglas grčki tekst.

Isoc. Ad Demonium 24–25

μηδένα φίλον ποιῶ, πρὶν ἂν ἐξετάσῃς πῶς κέχρηται τοῖς πρότερον φίλοις· ἔλπιζε γὰρ αὐτὸν καὶ περὶ σέ γενέσθαι τοιοῦτον, οἷος καὶ περὶ ἐκείνους γέγονε. βραδέως μὲν φίλος γίγνου, γενόμενος δὲ πειρῶ διαμένειν· ὁμοίως γὰρ αἰσχρὸν μηδένα φίλον ἔχειν καὶ πολλοὺς ἐταίρους μεταλλάττειν. μήτε μετὰ βλάβης πειρῶ τῶν φίλων, μήτ' ἄπειρος εἶναι τῶν ἐταίρων θέλει. τοῦτο δὲ ποιήσεις, ἐὰν μὴ δεόμενος τὸ δεῖσθαι προσποιῆ.

περὶ τῶν ῥητῶν ὡς ἀπορρήτων ἀνακoinoῦ· μὴ τυχῶν μὲν γὰρ οὐδὲν βλαβήσει, τυχῶν δὲ μᾶλλον αὐτῶν τὸν τρόπον ἐπιστήσει. δοκίμαζε τοὺς φίλους ἔκ τε τῆς περὶ τὸν βίον ἀτυχίας καὶ τῆς ἐν τοῖς κινδύνοις κοινωνίας· τὸ μὲν γὰρ χρυσίον ἐν τῷ πυρὶ βασανίζομεν, τοὺς δὲ φίλους ἐν ταῖς ἀτυχίαις διαγιγνώσκομεν. οὕτως ἄριστα χρήσει τοῖς φίλοις, ἐὰν μὴ προσμένης τὰς παρ' ἐκείνων δεήσεις, ἀλλ' αὐτεπάγγελτος αὐτοῖς ἐν τοῖς καιροῖς βοηθῆς.

Analiza i komentar

Μηδένα

φίλον

ποιῶ,

πρὶν ἂν ἐξετάσῃς

πῶς κέχρηται

τοῖς πρότερον φίλοις·

ἔλπιζε γὰρ
αὐτὸν
καὶ περὶ σέ
γενέσθαι τοιοῦτον,
οἷος
καὶ περὶ ἐκείνους
γέγονεν.

Μηδένα φίλον § 388, dva akuzativa (objekta i predikata) uz glagol koji znači „činiti”; razlika među negacijama οὐ i μή § 508, § 509
ποιοῦ § 232
πρὶν ἂν ἐξετάσης veznik πρὶν uvodi vremensku rečenicu i otvara mjesto (eventualnom) konjunktivu + ἂν § 488.1
ἐξετάσης § 267
πῶς κέχρηται upitni prilog otvara mjesto zavisnoj upitnoj rečenici § 221, § 469
κέχρηται § 272, § 281
τοῖς πρότερον φίλοις atributni položaj priloga § 375
ἔλπιζε γὰρ § 231; § 493 *verbum sentiendi* otvara mjesto A+I; § 517
γενέσθαι § 254, § 255 (naglasak)
περὶ σέ... περὶ ἐκείνους... „prema tebi... prema njima...” § 433.C.c
γέγονεν § 272

Βραδέως μὲν
φίλος γίγνου,
γενόμενος δὲ
πειρῶ
διαμένειν.

Βραδέως μὲν... γενόμενος δὲ... koordinacija rečeničnih članova s pomoću čestica
γίγνου § 232
γενόμενος sc. φίλος; § 254

πειρῶ § 243; glagol otvara mjesto dopuni u infinitivu
 διαμένειν sc. φίλος; § 232

Ὅμοίως γὰρ αἰσχροὺν
 μηδένα φίλον
 ἔχειν
 καὶ πολλοὺς ἑταίρους
 μεταλλάττειν.

γὰρ čestica najavljuje iznošenje razloga ili objašnjenja: naime..., § 517
 αἰσχροὺν sc. ἐστὶ; imenski predikat, Smyth 910 (kopula je ovdje neizrečena);
 bezlični izraz otvara mjesto infinitivu (kao subjektu) § 492
 ἔχειν § 232
 μεταλλάττειν § 232

Μήτε
 μετὰ βλάβης
 πειρῶ
 τῶν φίλων
 μήτ'
 ἄπειρος εἶναι
 τῶν ἑταίρων
 θέλε.

Μήτε... μήτ'... § 513.4; koordinacija rečeničnih članova sastavnim veznici-
 ma
 μετὰ βλάβης „na vlastitu štetu”, § 430
 πειρῶ τῶν φίλων § 243; πειράομαι τινος § 396.d
 θέλε § 231; imperativ otvara mjesto N+I (kad se, kao ovdje, subjekt infi-
 nitiva ne razlikuje od subjekta glavne rečenice)
 ἄπειρος εἶναι τῶν ἑταίρων ἄπειρός τινος, gen. objektni uz pridjeve koji zna-
 če „nješt” ili „nevješt” § 394.2; § 315

Τοῦτο δὲ ποιήσεις,
 ἐὰν
 μὴ δεόμενος
 τὸ δεῖσθαι
 προσποιῇ.

δὲ čestica označava nadovezivanje na prethodnu rečenicu

ποιήσεις § 243

ἐὰν... προσποιῇ § 243; ἐὰν = εἰ ἄν; kombinacija otvara mjesto konjunktivu za tvorbu pogodbene rečenice eventualnoga oblika, § 476.1

μὴ δεόμενος negacija μὴ uz particip koji zastupa pogodbenu rečenicu § 509.2.b; δεόμαι § 325.15; adverbni particip u hipotetičkome značenju § 503.4

τὸ δεῖσθαι poimeničeni infinitiv § 497, smisao: „mudro iskušavanje prijatelja može se postići ako se čovjek pretvara da mu nešto nedostaje, a zapravo mu ne nedostaje ništa”

Περὶ τῶν ῥητῶν
 ὡς ἀπορρήτων
 ἀνακοινοῦ·
 μὴ τυχῶν μὲν γὰρ
 οὐδὲν βλαβήσει,
 τυχῶν δὲ
 μᾶλλον
 αὐτῶν
 τὸν τρόπον
 ἐπιστήσει.

Περὶ τῶν ῥητῶν § 433; glagol εἶρω (osnova φερ, lat. *verbum*), prez. i impf. samo epski i jonski; glagolski pridjevi § 300; smisao: „ono što je rečeno neka bude predstavljeno kao nešto što zahtijeva tajnost”

ἀνακοινοῦ § 243

μη τυχῶν negacija μη uz particip koji zastupa pogodbenu rečenicu § 509.2.b;
 LSJ τυγχάνω B.I „postići cilj, ostvariti namjeru, uspjeti”; adverbni particip u hipotetičkome značenju § 503.4; § 254, § 321.19
 μη τυχῶν μὲν... τυχῶν δὲ... § 519.7; koordinacija rečeničnih članova parom čestica
 γὰρ § 517
 βλαβήσει § 258, § 261; futuri βλαβήσομαι i βλάψομαι imaju pasivno značenje; tvorba prez. osnove § 249
 ἐπιστήσει § 258; § 312.6

Δοκίμαζε τοὺς φίλους
 ἔκ τε τῆς
 περὶ τὸν βίον
 ἀτυχίας
 καὶ τῆς
 ἐν τοῖς κινδύνοις
 κοινωνίας·
 τὸ μὲν γὰρ χρυσίον
 ἐν τῷ πυρὶ
 βασανίζομεν,
 τοὺς δὲ φίλους
 ἐν ταῖς ἀτυχίαις
 διαγιγνώσκομεν.

Δοκίμαζε § 231
 ἔκ τε τῆς... ἀτυχίας... καὶ τῆς... κοινωνίας δοκιμάζω ἔκ τινος: „ispitivati na osnovi čega”
 περὶ τὸν βίον... ἐν τοῖς κινδύνοις § 433.C.c; § 426.a; prijedložni izrazi kao atributi § 375.4
 βασανίζομεν... διαγιγνώσκομεν § 231

Οὕτως ἄριστα χρήσει
 τοῖς φίλοις,
 ἐὰν μὴ προσμένης
 τὰς
 παρ' ἐκείνων
 δεήσεις,
 ἀλλ' αὐτεπάγγελτος
 αὐτοῖς
 ἐν τοῖς καιροῖς
 βοηθῆς.

χρήσει χάομαί τινι „postupati prema kome”; futur § 260

ἐὰν μὴ προσμένης... βοηθῆς ἐὰν = εἰ ἂν; ta kombinacija otvara mjesto konjunktivu za tvorbu pogodbene rečenice eventualnoga oblika; § 231

τὰς παρ' ἐκείνων δεήσεις „njihove molbe”

παρ' ἐκείνων § 434.a; prijedložni izraz kao atribut § 375.4

ἐν τοῖς καιροῖς § 426.b